

پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی جرم‌ستیز (مورد مطالعه: منطقه نیاوران و باقرشهر)

عباس شیری^۱ و سمیرا عزیزی^۲

چکیده

زمینه و هدف: از زمان ظهور تفکر علمی در خصوص بزهکاری و راه‌های پیشگیری از آن، ابتدا توجه جرم‌شناسان به شخص مجرم و اصلاح و بازپروری بزهکاران معطوف بود ولی از چند دهه قبل تمرکز بر پیشگیری از جرم از رهگذر توجه به بزه‌دیدگان و اقدام‌های آنها برای کاهش انگیزه مجرمان به منظور ارتکاب جرم و نیز تاثیر طراحی محیطی بر میزان جرائم بررسی شده است. فرایندی که توجه به آن موجب شد تا افراد در مناطق مختلف بتوانند با اعمال اصول پیشگیری محیط محور، از امنیت محل زندگی خود لذت برده و از جرم و هراس ناشی از آن در امان بمانند. در این پژوهش با مطالعه دو محله متفاوت شهر تهران (محله نیاوران و مقایسه آن با محله باقرشهر تهران) سعی شده تا در سطح کوچکی، نحوه بکارگیری اصول مناسب پیشگیری و طراحی محیطی جرم‌ستیز در این دو منطقه و تاثیر آن بر میزان جرائم ارزیابی و مقایسه شود. پرسش اصلی پژوهش آن است که چگونه می‌توان با تلفیق اصول ساده پیشگیری از جرم با تاکید بر تدابیر پیشگیری محیطی، به برقراری امنیت و کاهش جرم در مناطق مختلف مسکونی، خیابان‌ها و کوچه‌ها، کمک کرد.

روش‌شناسی: روش تحقیق در پژوهش حاضر، ترکیبی از روش تحلیلی-توصیفی و میدانی است. به این منظور منابعی در خصوص طراحی مهندسی شهری و اصول معماری جرم‌ستیز مطالعه شد و با مراجعه به افراد و مراجع دارای صلاحیت با استفاده از مصاحبه و پرسشنامه مطالب تکمیل شد و برای تحلیل و مستندسازی داده‌ها، عکس‌برداری از دو محله نیز انجام شد.

یافته‌ها و نتایج: ارزیابی موردی دو محله منتخب شهر تهران در این پژوهش و بررسی‌های میدانی مؤید این نکته هستند که بیشتر جرائم در مناطقی رخ می‌دهند که در آنها فرصت کافی ارتکاب جرم به دلیل ضعف در طراحی محیطی و معماری مهیا بوده است.

کلیدواژه‌ها: بزهکار، اصول معماری جرم‌ستیز، کاهش جرم، نیاوران، باقرشهر.

□ **استناد:** شیری، عباس و عزیزی، سمیرا. (۱۳۹۸). پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی جرم‌ستیز (مورد مطالعه: منطقه نیاوران و باقرشهر). فصلنامه

رهیافت پیشگیری، ۲(۳)، صص ۱۳-۳۲.

مقدمه

یکی از مهمترین دغدغه‌های جامعه امروز بزهکاری و رفتارهای ضد امنیت اجتماعی از جمله جرائمی چون سرقت، قاچاق مواد مخدر، مزاحمت، جرائم جنسی و دیگر جنبه‌های ناخوشایند زندگی شهری است. از جمله موضوعاتی که بر کاهش این دغدغه و نگرانی تاثیر می‌گذارد ایجاد و تمرکز بر پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی یا به زبان ساده‌تر پیشگیری محیطی است؛ فرایندی که موجب می‌شود تا افراد در محله‌ها و مناطق مختلف شهری از کیفیت زندگی خویش لذت برده و از جرم و هراس ناشی از آن در امان بمانند. این پژوهش درصدد آن است که با مطالعه محله نیاوران و مقایسه آن با محله باقرشهر بتواند حداقل در سطح کوچکی در زمینه پیشگیری از جرم با تکیه بر آرایه کارکردهای مناسب برای مقاصد مهندسی و معماری محیطی موثر واقع شود. آن چه به عنوان فرضیه در این پژوهش بررسی می‌شود این موضوع است که می‌توان با اصلاح نوع طراحی محیطی و بهبود وضعیت مناطق مسکونی و اداری از طریق رعایت اصول معماری و مهندسی مناسب تا حد زیادی از وقوع جرائم مختلف و ترس ناشی از این گونه جرائم پیشگیری به عمل آورد. همچنین ارزیابی دو محله متفاوت شهر تهران و بررسی‌های آماری مؤید این است که بیشتر جرائم در محله‌هایی رخ می‌دهند که در آنها فرصت کافی جهت ارتکاب جرم برای مجرمان مهیا بوده و این امر با احساس ناامنی ناشی از طراحی ضعیف محیطی تشدید می‌شود.

پیشینه: بر اساس بررسی انجام شده تا زمان نگارش پژوهش حاضر، پژوهشی که به طور مستقل به بررسی طراحی عاری از جرم در مناطق شهر تهران و مطالعه موردی مناطق مختلف آن پرداخته باشد، مشاهده نشد و بیشتر پژوهش‌ها در خصوص پیشگیری محیطی پژوهش‌های غیر فارسی هستند که به بررسی موردی محله‌های یک شهر پرداخته‌اند و آنها را از منظر معماری عاری از جرم ارزیابی کرده‌اند؛ در این پژوهش از این منابع فقط برای تشریح برخی از موضوعات استفاده شده است. کتاب طراحی عاری از جرم نوشته ایان کلکوهن^۱ به بیان اصول طراحی و ایجاد مناطق امن بر اساس رعایت پیشگیری محیطی جرم‌ستیز در محله‌های مختلف شهر لندن پرداخته است. در کتاب طراحی محیطی جرم‌ستیز جیسون و ویلسون^۲ به بیان اصول کلی پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی در کشور استرالیا پرداخته شده است و نه تنها مطالعات موردی مناطق مختلف

1. Colquhoun

2. Geason & Susan

و معماری متفاوت شهرها در آن مدنظر نیست بلکه مطالب عنوان شده نیز مختصر بوده و به نوعی بازتاب اصول طراحی استرالیا هستند. از آنجا که مهندسی و معماری محله‌ها باید مختص همان محله‌ها و متناسب با فرهنگ معماری آن باشند، پژوهش‌های معماری جرم‌ستیز در شهر تهران از رهگذر روش‌های میدانی به شیوه نوین، می‌تواند در ارائه اصول معماری و مهندسی جرم‌ستیزانه در شهر تهران موثر باشد.

مبانی نظری: جرم در مناطق مختلف مسکونی، اشکال گوناگونی به خود می‌گیرد. این اشکال شامل سرقت و انواع آن اعم از ورود به ملک دیگری و نابودی حریم وی، سرقت اتومبیل و سرقت از اتومبیل، رفتارهای ضد اجتماعی علیه افراد در مناطق مسکونی و مزاحمت‌های زننده، رفتارهای منحرف جنسی در مکان‌های همگانی و نیمه همگانی و وندالیسم (تخریب عمدی یا غیر عمدی اشیاء و وسایل مناطق مسکونی) هستند. آنچه مهم به نظر می‌رسد آن است که به هر حال ارتباطی قوی میان محیط زندگی و رفتار مجرمانه وجود دارد و عواملی چون محدودیت‌های اجتماعی و اقتصادی و وضعیت فیزیکی محیط سکونت بر الگوهای جرم تأثیرگذارند و آنچه ماهیت جرائم را در مناطق مسکونی شکل می‌دهد، فرصت ارتکاب آن گونه جرائم است که از رهگذر محیط فیزیکی حاصل می‌شود.

اگر منطقه‌ای با بیشترین میزان وندالیسم مواجه باشد، پس فرصت ارتکاب به آسانی در اختیار بزهکاران این جرم وجود داشته و ویژگی‌های فیزیکی آن منطقه به گونه‌ای بوده که احساس ناامنی و آسیب‌پذیری را در بزهکار به حداقل رسانده است. فرصت جرم در هر منطقه‌ای از مکانی به مکان دیگر متفاوت است و آنچه در پیشگیری از جرم اهمیت دارد، کاهش همین فرصت‌های جرم و آشنایی با اصول و الگوهای کاهش فرصت‌هاست. یک منطقه مسکونی برای بقای خود و نیز حفظ ارزش‌ها و اصول پذیرفته شده جمعی، نیاز به یکسری اقدام‌های خاص دارد. یکی از این اقدام‌ها، بررسی ابعاد مختلف مربوط به ساخت و ساز و بکارگیری طراحی‌های مناسب و مقاوم محیطی در ساختمان‌سازی و شهرسازی است. معماری و طراحی ساختمانی هر جامعه‌ای تبلور ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی حاکم بر آن جامعه است. امروزه این موضوع پذیرفته شده که فضای فیزیکی و طراحی محیطی همانند قوانین حقوقی می‌تواند موجب تقویت هنجارها در یک جامعه شود (پودراتچی، ۱۳۷۱، ص ۷۳).

یکی از مولفه‌های اصلی پیشگیری بزهکاری از طریق طراحی محیطی، مفهوم «فضای مقاوم^۱» در

برابر بزهکاری است. این مفهوم را اسکار نیومن^۱ برای نخستین بار در کتاب «فضای قابل دفاع» بکار برد؛ وی مجتمع‌های مسکونی را در نیویورک مطالعه کرد و دریافت رابطه‌ای معین و قطعی بین نوع طراحی شهری و میزان بزهکاری وجود دارد (جیسون، ۱۳۸۷، ص ۹). در بررسی‌های صورت گرفته توسط نیومن، در خصوص رابطه طراحی محیطی و بزهکاری در مجتمع‌های مسکونی، وی بر چند عامل اساسی به عنوان اصول طراحی عاری از جرم تکیه می‌کند که عبارت‌اند از: قلمروگرایی، نظارت، کنترل دسترسی محیط و قلمروگرایی. نیومن در قالب دیدگاه فضای مقاوم خود، بر این عقیده است که مردم نیاز دارند قلمروی خود را مشخص کنند و از آن دفاع کنند (کلکوهن، ۱۳۸۷، ص ۷۳). از نظر او، یک طراحی خوب و مناسب می‌تواند ساکنان یک منطقه را در تعیین قلمروی زندگی و سکونت خویش تشویق کند و سبب شود تا آنها از محدوده تحت قلمروی خود در برابر افراد بیگانه دفاع کنند، بنابراین در طراحی مناسب یک منطقه مسکونی، آنچه در وهله نخست به نظر می‌رسد، مشخص بودن فضای زندگی هر فرد است. برخی فضاها خصوصی است، استفاده از برخی فضاها با توافق صاحبان آنها به صورت مشترک صورت می‌گیرد و برخی فضاها نیز عمومی هستند.

نفوذپذیری^۲: طراحی قلمرو باید به گونه‌ای باشد که منجر به ایجاد نوعی حس مالکیت قوی در ساکنان شود. در مجتمع‌های مسکونی که به طور صحیح و اصولی طراحی و ساخته شده باشند، مشخص است که کدام فضا به چه کسی تعلق دارد و همین امر مشارکت ساکنان را در مراقبت از محیط زندگی خود و دفاع از آن در مقابل افراد بزهکار و مزاحم بالا می‌برد. یکی از عوامل مهم که بر ایجاد حس قلمروگرایی در ساکنان موثر است، عامل نفوذپذیری است.

تصویر ذهنی و مدیریت ایمنی: اساس دیدگاه فضای مقاوم در راستای اعمال قلمروگرایی، بر این پایه استوار است که امنیت مجتمع‌های مسکونی در یک منطقه به تصویر ذهنی ساکنان آن منطقه و افراد ساکن در مجاورت آنها بستگی دارد. اگر تصویر ذهنی افراد نسبت به یک محل منفی و بد باشد، همین امر خود باعث جذب بزهکاران و وقوع بزهکاری می‌شود. از این رو نیومن معتقد است مجتمع‌های مسکونی باید به گونه‌ای ساخته شوند تا با نواحی همجوار خود سازگاری بهتری داشته باشند و از این طریق بتوان انزوای

1. Newman

2. Penetrability

محلی را به حداقل رساند (جیسون، ۱۳۸۷، ص ۷۱). راهبردهای قابل استفاده در مناطق مسکونی برای ایجاد تصویر ذهنی مثبت در ساکنان و رهگذران عبارت‌اند از: بهبود منظره ساختمان‌ها و خانه‌ها، استفاده از مصالح مناسب و با کیفیت و زیباسازی گذرهای محلی. نکته دیگری که باید به آن توجه کرد این است که هرچه تصویر ذهنی افراد نسبت به محل زندگی و سکونت خود، تصویری مثبت و خوب باشد، در ارتقای حس قلمروگرایی در آنها موثر بوده و باعث می‌شود تا نسبت به محل سکونت خود، حساسیت بالایی داشته باشند و تمام توجه و تلاش خود را برای محافظت از آن به عمل آورند. همچنین هرچه افراد رهگذر نسبت به یک منطقه تصویر ذهنی مثبتی داشته باشند، همین تصویر ذهنی از اقدام آنان برای انجام اعمال آسیب‌رساننده در قالب وندالیسم جلوگیری کرده و یا از میزان آن می‌کاهد (بازوندی و شهبازی، ۱۳۹۳).

طراحی پارکینگ: طراحی مناسب پارکینگ‌های اتومبیل همواره با شاخص‌های مهمی چون درآمد مالکان اتومبیل، سن، نوع خانوارها، مسکن و محل پارکینگ در ارتباط است. بهترین مکان پارکینگ در زمین و محوطه پیرامون ساختمان است، البته به شرط آنکه با نرده یا دیوار یا حفاظ‌های مستحکم محصور شده باشد. هر جا که زمین یا محوطه مناسبی در ساختمان برای پارکینگ نباشد بهترین راهکار ایجاد محلی برای پارکینگ گروهی است که باید در منطقه کوچکی باشد و با حصارهایی هر چند طبیعی مانند پوشش گیاهی با ارتفاعی مناسب که مانع نظارت از خانه‌های پیرامون نشود، پوشانده شده باشد.

نظارت: نیومن یکی دیگر از عناصر تشکیل دهنده فضاهای قابل دفاع را نظارت طبیعی می‌داند. از نظر او پنجره‌ها باید به گونه‌ای کار گذاشته شوند که از طریق آنها بتوان به خوبی مراقب فضاهای داخلی و خارجی ساختمان بود. نیومن اعتقاد دارد ورودی جلوی ساختمان باید رو به خیابان باشد. این ورودی باید به گونه‌ای طراحی شود که با عبور عابران پیاده و راننده‌ها، بتوان هر چیز مشکوکی را که اتفاق می‌افتد دید. ساکنان باید شرایط نظارت خوبی بر پیرامون خود و مکان‌های همگانی داشته باشند. بهتر است همه مکان‌های مشترک یک ساختمان (مانند پلکان، آسانسور، پارکد و مانند آنها) از خیابان بیرون ساختمان قابل دیدن باشد. دور پلکان اضطراری باید با شیشه پوشیده شود و به طور کامل تحت دید کافی باشد.

الف) نظارت طبیعی: این نوع نظارت می‌تواند از طریق فعالیت‌های معمول و روزمره ساکنان محله حاصل شود. هنگامی که طراحی خانه‌ها به گونه‌ای باشد که افراد از درون خانه خود هم بر فضای خصوصی

و هم بر فضاهای عمومی و نیمه عمومی اشراف داشته باشند، نظارت طبیعی شکل می گیرد؛ برای بهبود کیفیت نظارت طبیعی می توان به اقدام هایی مانند نورپردازی مناسب، پرهیز از ساخت موانع دید و پرهیز از کاشت گیاهان در هم تنیده که دید را کاهش می دهند، اشاره کرد. طراحی و تعبیه پنجره های استاندارد که دید واضح و روشنی به افراد بدهند و همچنین انتخاب پارکینگ در مکانی با وسعت دید مناسب، از دیگر اقدام های نظارت طبیعی است. با افزایش رویت پذیری و مراقبت در فضاهای عمومی، در بسیاری از مناطق مسکونی و مراکز تجاری، می توان شاهد کاهش خسارت های ناشی از جرائم به خصوص جرائم ناشی از سرقت اتومبیل بود. برای نمونه با قرارداد پارکینگ ها در جلوی فروشگاه ها، میزان رویت پذیری اتومبیل مشتریان بالا رفته و این موضوع بر امنیت حاکم بر اتومبیل های پارک شده می افزاید. در طراحی ساختمان ها و مناطق مسکونی، حذف عواملی که رویت پذیری را با مشکل مواجه می کنند، بسیار حائز اهمیت است. از عوامل مهم دیگری که در افزایش مراقبت، موثر است، استفاده از نور و روشنایی مناسب است. نور مناسب و کافی به مردم کمک می کند که ببینند و دیده شوند. نور خوب باعث می شود تا افراد واضح تر ببینند و همین امر کمک می کند تا با افزایش قوه «احساس تحت مراقبت بودن»، میزان ارتکاب جرم کاهش یابد. علاوه بر میزان نور حاکم بر محیط، باید به کیفیت این نور نیز توجه شایانی کرد، زیرا چشم انسان به سختی با درجات مختلف نور سازگار و منطبق می شود. اگر روشنایی و تابش بسیار زیاد باشد و یا از لامپ های نور زرد که هزینه برق کمتری نسبت به لامپ های نور سفید دارند به میزان زیاد در خیابان ها و کوچه های یک محل استفاده شود محیط حالت رعب آوری به خود می گیرد و حس ترس از جرم و نیز نرخ جرائم در آن محل بالا می رود.

مراقبت و نظارت طبیعی به تنهایی نمی تواند موجب پیشگیری از وقوع جرم شود. در بسیاری از مواقع عابران و ناظران وقوع جرم از مداخله در جرم و کمک به بزه دیدگان امتناع می کنند و یکی از عوامل این امتناع و هراس، معماری و طراحی نامناسب شهری است. یک طراحی محیطی مناسب می تواند تا حدود زیادی بر این هراس و اجتناب ناظران غلبه کرده و تحریک بیشتری برای دخالت به وجود آورد زیرا تاثیری که دیدن جرم بر ناظران و عابران می گذارد، بسیار بیشتر از تاثیری است که در شنیدن صرف جرم ایجاد می شود. همچنین هرچه تعداد افراد حاضر در محل بیشتر باشد، احساس شجاعت بیشتری در افراد برای دخالت ایجاد می شود و افراد به پشتوانه هم بر ترس خود غالب خواهند شد. از طرفی هرچه تعلق پذیری

فرد به جامعه و محله‌ای که در آن زندگی می‌کند بیشتر باشد، میزان مداخله وی به عنوان فردی از جامعه بالا می‌رود؛ طراحی محیطی می‌تواند از طریق بکارگیری کارکردهای کاهش انزوای جمعی، این احساس را در ساکنان یک محل تقویت کند، بنابراین تنها رویت پذیری صرف نباید مدنظر متخصصان معماری و طراحی شهری باشد، بلکه آنها باید با فراهم کردن امکانات لازم و توسعه شرایط مناسب برای نظارت رسمی، احتمال مداخله افراد را به عنوان مراقب در هنگام مواجهه با وقوع جرم در برابر دیدگان‌شان افزایش دهند. (ب) نظارت سازمان‌دهی شده رسمی: این نوع نظارت که بیشتر از سوی نیروی پلیس و نگهبانان محله و نیز نصب دوربین‌های مداربسته و نمایشگرها شکل می‌گیرد، موجب دلسردی بزهکاران از انجام فعالیت‌های مجرمانه می‌شود. این نوع نظارت همچنین در قالب حساسیت ساکنان محله نسبت به فعالیت‌ها و رفت و آمدهای مشکوک و گزارش امر به نیروی پلیس قابل اعمال است. برای ارتقای میزان و نحوه نظارت در مناطق مسکونی می‌توان از روش‌های زیر استفاده کرد:

- مجهز کردن ساختمان‌ها و مناطق مسکونی به دوربین‌های مداربسته؛
- حذف نقاط کور مناطق مسکونی از طریق نورپردازی مناسب که باعث افزایش میزان نظارت می‌شود؛
- استفاده کمتر از لامپ‌های زمان‌دار در مناطق کنجی؛
- تعبیه پنجره‌هایی با تعداد بالا و دارای میدان دید مناسب در ساختمان‌ها و مجتمع‌های مسکونی؛
- بهبود نظارت بر پارکینگ‌های بدون سقف خیابانی و محل بازی بچه‌ها؛
- ساخت نرده‌ها و حفاظ‌ها به گونه‌ای که دید به بیرون داشته باشند ولی دارای محدودیت دید از بیرون به داخل خانه نباشند.

کنترل ورودی‌ها و دسترسی‌ها: برای جلوگیری از ورود بزهکاران و مزاحمان باید از موانع متعددی استفاده شود؛ موانعی چون انواع حفاظ‌ها، حصارها و پرچین‌ها. کنترل طبیعی ورود عبارت است از قدرت محدود کردن ورود افراد غریبه. به طور منطقی اماکنی که دارای ورودی‌ها و دسترسی نامنظم هستند نسبت به مناطقی که دارای ورودی محدود هستند، جولانگاه جرائم بیشتری هستند. برای نمونه خانه‌هایی که در ابتدای محله یا کوچه واقع شده‌اند در مقایسه با خانه‌هایی که در داخل و مرکز کوچه قرار دارند بیشتر در معرض سرقت هستند، بنابراین هرچه دسترسی آسان‌تر باشد میزان جرم نیز بیشتر خواهد بود.

(الف) طراحی فضای ورود به مناطق مسکونی: آنچه در طراحی فضای ورودی یک منطقه مسکونی اعم

از آپارتمان‌ها و مجتمع‌های مسکونی حائز اهمیت است، دشوارسازی دستیابی به اهداف مجرمانه است. بکاربردن نرده‌ها یا حفاظ‌های نمادین در ورودی مسکن یا یک محوطه، از اصول بنیادین طراحی است. این امر در ایجاد این حس که دیگر آن سوی فضا همگانی نبوده و به افراد ساکن در آن محوطه تعلق دارد نقش مهمی ایفاء می‌کند. دیوارها نرده‌ها، بوته‌های گیاهی، درختان بلند، حفاظ‌ها، دروازه‌ها، حصارها و مانند آنها، نقش مهمی در ایجاد حریم در مناطق مسکونی و محوطه‌های مختلف دارند. در طراحی دیوارهای ساختمان باید به گونه‌ای عمل کرد که قابلیت نشستن بر دیوار از افراد گرفته شود و با تنظیم ارتفاع مناسب دیوارها و نصب نرده‌ها و حصارها در بالای دیوار، امکان دسترسی به فضای نشستن را از افراد گرفت. همچنین اقدام‌هایی چون نصب قفل بر روی درها و پنجره‌ها، نصب نمایشگرهای امنیتی بر روی درها، ساخت حصارها و حفاظ‌های مناسب و استحکام بخشی به درها و پنجره‌ها نیز در ایجاد یک فضای ورودی مقاوم در برابر هرگونه تجاوز و مزاحمت موثر هستند.

اصول طراحی محیطی جرم‌ستیز در معابر: کیفیت طراحی خیابان‌ها و کوچه‌ها بر احساس افراد نسبت به یک مکان تاثیر می‌گذارد. خیابان‌ها قسمت مهمی از زندگی شهری را به خود اختصاص می‌دهند. طراحی مناسب و جرم‌ستیز خیابان‌ها و کوچه‌ها با بکارگیری اصول امنیتی برای رسیدن به مناطقی امن و پایدار، مسئله مهمی است که باید در معماری شهری عاری از جرم به آن توجه شود. یکی از اصول مهم فضای قابل دفاع از نظر نیومن «مجاورت محل سکونت با دیگر امکانات و تاسیسات و قابلیت عبور منطقه» است. این امر به این معناست که خیابان‌ها، کوچه‌ها و فضاهای یک منطقه باید با توسعه شبکه عبور سریع و مسیریابی آسان به هم اتصال داشته باشند. این مسئله منجر به کنترل خیابان‌ها و کلیه عبور و مرورها در فضای خیابان و کوچه توسط افراد می‌شود و به نوبه خود امنیت بیشتری را در منطقه حاکم می‌کند. در یک خیابان یا یک کوچه عابران و دوچرخه سواران و رانندگان اتومبیل باید بتوانند در همه بخش‌های خیابان‌ها و کوچه‌ها حرکت کنند و حق انتخاب مسیر داشته باشند و سبب ایجاد سطح بالایی از فعالیت و جنب و جوش و در نتیجه امنیت بالا در منطقه شوند (ایرانمنش و بیگدلی، ۱۳۹۲، ص ۱۲).

اگر افراد بیشتری اعم از پیاده و سواره در پیرامون کوچه و خیابان حضور داشته باشند، میزان برخوردهای اجتماعی بالا رفته و احتمال کمتری دارد که سارقان و متجاوزان بتوانند بدون اینکه دیده شوند به اتومبیل‌ها و خانه‌ها دستبرد بزنند؛ یکی از عوامل مهم در طراحی فضای بیرونی مناطق مسکونی اعم از خیابان‌ها و

کوچه‌ها توجه به کیفیت قلمروی همگانی از حیث طراحی مسیر است.

آرایش خیابان‌ها و چشم‌اندازهای بیرونی: مبنای دیدگاه فضای قابل دفاع بر این پایه استوار است که امنیت مجتمع‌های مسکونی، خیابان‌ها و فضای عمومی به تصویر ذهنی ساکنان محله و افراد بستگی دارد. تصویر ذهنی بد و منفی نسبت به یک محل سبب جذب بزهکاران و وقوع بزهکاری خواهد شد. نیومن معتقد است مکان‌های مسکونی و فضاهای عمومی باید طوری طراحی و ساخته شوند که با نواحی همجوار خود سازگار بوده و با بهره‌گیری از اصول زیباسازی شهری، ذهنیت منفی افراد را نسبت به محل از بین برده و در افراد این حس را که ساکنان محله نسبت به زیبایی و آرایش محیط زندگی خود حساس‌اند، تقویت کند (فقیهی و رفعتی اصل، بی تا، ص ۶۹). این نکته در افزایش حس ترس از جرم در بزهکاری که قصد تخریب یک بنا یا شعارنویسی‌های وقیحانه (وندالیسم) را دارد، موثر است (فردین خواه و نجیبی، ۱۳۸۵، ص ۱۱۴).

از عوامل بسیار مهم و تاثیرگذار در تبدیل یک منطقه به مکان مناسب زندگی و افزایش سلامت جسمانی و روحانی افراد می‌توان وجود خدمات تفریحی و امکانات رفاهی و ورزشی برای کودکان و نوجوانان را نام برد. عاملی که در بالا بردن سطح سلامت جسمی و روحی ساکنان یک منطقه و نیز استفاده بهینه از انرژی نسل جوان، بسیار موثر است (مطلبی، ۱۳۸۰). نوجوانان و جوانان یک منطقه، به مکان‌هایی نیاز دارند که بتوانند با آرامش خیال در پیرامون آن پرسه زده و انرژی خود را به نحوی صحیح تخلیه نمایند. انرژی ای که اگر به طور صحیح از آن استفاده نشود، ممکن است تاثیری سوء بر سلامت فرد و اطرافیان داشته باشد و وی را به سوی رفتارهای مخاطره آمیز و منحرف متمایل کند. بدون شک شرکت دادن نسل نوجوان و جوان در فعالیت‌های سازنده فرهنگی و ورزشی که تغییر و دگرگونی مثبت را در آنان موجب می‌شود، ضروری است. باشگاه‌های مناسب فرهنگی ورزشی، کافه‌های محلی، سرای محلات، پارک‌ها و بوستان‌های نزدیک به محل سکونت و فضای بازی کودکان بدین منظور اهمیت دارند.

به هر حال طراحی فضای بازی و ورزش برای نسل نوجوان و جوان و نیز کودکان مقوله بسیار مهمی است که باید در طراحی خانه‌ها و محله‌ها مورد توجه قرار گیرد. طراحی محیط‌هایی ایمن به طوری که نظارتی مناسب را بدون حضور افراد از پیرامون خانه‌ها موجب شود، فاکتوری است که در ساخت فضاهای بازی و ورزش از اهمیت بالایی برخوردار است. زمین‌های فوتبال، باشگاه‌های ورزشی، پارک‌ها و بوستان‌های مجهز به امکانات و تاسیسات ورزشی همگی می‌توانند به گونه‌ای مناسب انرژی کودکان و نوجوانان و

جوانان را جذب کنند. اگرچه تعبیه این امکانات در ابتدا مستلزم هزینه است اما در بلندمدت از بسیاری از جرائم و رفتارهای ضد اجتماعی نسل نوجوان و جوان و نیز نندالیسم جلوگیری می نماید. حضور کودکان و نوجوانان در فضاهای سبز اطراف خانه ها باید توسط یک نظارت جمعی کنترل گردد. در واقع این فضاهای سبز و زمین های بازی نباید با ایجاد فضاهای پنهان از نظارت محروم بمانند. ایجاد پوشش گیاهی مناسب در این زمین ها در فراهم نمودن امکان نظارت موثر است. آنچه در خصوص این فضاها شایان توجه است توزیع مناسب این مکان ها به نسبت جمعیت در یک منطقه است (کلکوهن، ۱۳۸۷).

امنیت و روشنایی: طراحی روشنایی شهری امروزه تنها یک موضوع صرفاً تزئینی نیست، بلکه روشی در جهت پاسخ به جستجویی برای یافتن روش تامین امنیت و آسودگی بهتر محیط است. نورپردازی تعریف کننده هویت و سیمای شهر است و نبود نور و وجود تاریکی شب، عوارضی همچون افزایش تصادفات رانندگی، جرائم و بزهکاری و کاهش امنیت اجتماعی را سبب می شود در معماری و شهرسازی، نور، عملکردی فراتر از روشن کردن فضا داشته و به عنوان یکی از فاکتورهای اصلی امنیت، مورد توجه طراحان شهری قرار می گیرد (اعتمادی فر، ۱۳۹۰، ص ۲). شهر محیطی است با فضاهای گوناگون مانند پارک ها و بوستان ها، خیابان های پهن یا باریک، گذرگاه های مختلف و مانند آنها که بیشترین ارتباط را با مردم، جامعه شهری و محیط زندگی برقرار می کند و در نتیجه نقش بسزایی در هویت بخشی به افراد جامعه و احساس آرامش به شهروندان دارد (فرید طهرانی، ۱۳۹۰).

طراحی روشنایی کوچه ها و خیابان ها: طراحی مناسب روشنایی کوچه ها و خیابان ها ترسی را که افراد از بیرون رفتن در ساعات تاریکی دارند، کم می کند و حس امنیت را در آنان افزایش می دهد. کیت پینتر^۱ جرم شناس انگلیسی معتقد است که روشنایی خیابان یکی از ابزارهای ارزان کاهش جرم های خیابانی است (پینتر، ۲۰۰۳، ص ۲۳). افزایش هدفمند و مشخص روشنایی خیابان به طور کلی در کاهش جرم اثر دارد. بهبود روشنایی خیابان ها با ایجاد گمانه زنی مبنی بر اینکه روشنایی عرق محلی و حس تعلق و نظارت محلی را افزایش می دهد، می تواند جرم های روز هنگام و شب هنگام را کاهش دهد (کن پیس، ۲۰۰۱، ص ۱۸). روشنایی کوچه ها و خیابان ها یکی از عوامل بسیار تاثیرگذار بر کاهش جرائم و ترس برخاسته از آن است. در واقع کیفیت مناسب طراحی نور در خیابان ها و کوچه ها فرصت ارتکاب جرم را

از طریق نظارت از بین می‌برد. آنچه در خصوص تامین روشنایی یک محل اهمیت دارد، ایجاد روشنایی یکپارچه است به گونه‌ای که نقطه‌های کور و تاریک از بین بروند. زیرا همین نقطه‌های کور می‌توانند فرصتی را برای مجرمان جهت ارتکاب بزه ایجاد کنند و به تبع آن بر نگرانی ساکنان محله نیز بیفزایند.

روش‌شناسی

روش تحقیق در پژوهش حاضر، ترکیبی از دو روش تحلیلی-توصیفی و میدانی است. به این منظور منابعی در خصوص طراحی مهندسی شهری و اصول معماری جرم‌ستیز مطالعه شد و با مراجعه به افراد و مراجع دارای صلاحیت با استفاده از مصاحبه و پرسشنامه مطالب تکمیل شد و برای تحلیل و مستندسازی داده‌ها، عکس برداری از دو محله نیز انجام شد.

یافته‌ها

در راستای پژوهش‌های میدانی و موردی به عمل آمده از دو منطقه نیاوران و باقرشهر تهران، پرسشنامه‌ای در میان ساکنان این دو منطقه (۷۵ نفر از اهالی منطقه نیاوران و ۷۵ نفر از اهالی منطقه باقرشهر) توزیع شد و در خصوص مباحث مختلف، نظر ساکنان بررسی شد.

وندالیسم و تخریب تجهیزات: بحث وندالیسم در قالب تخریب و آسیب‌رسانی به تجهیزات مختلف مناطق مسکونی پرسیده شد. این موضوع از سوی اهالی منطقه نیاوران به طور کلی رد شد. در منطقه باقرشهر، ۳۱ درصد از پاسخ‌دهندگان بر تخریب این گونه تجهیزات توسط افراد دیگر، اذعان داشتند. همچنین طی مصاحبه‌ای که در راستای مطالعات میدانی در منطقه نیاوران با مسئولان کلانتری نیاوران به عمل آمد، رئیس کلانتری خاطر نشان کرد که در منطقه نیاوران، جرائمی همچون «وندالیسم» در حد صفر بوده و به علت حوزه سرزمینی کوچک این ناحیه در عین تراکم جمعیت بالا، تصویر ذهنی مثبت اهالی و نیز سایر شهروندان از این ناحیه؛ در کنار معماری پیشرفته جرم‌ستیز در این منطقه و نیز تدابیر امنیتی پلیس، امنیت نسبی به خوبی فراهم آمده است. همچنین معاون برنامه‌ریزی و توسعه شهری منطقه نیاوران و کارشناس شهرسازی و معاونت اجتماعی شهرداری منطقه یک ناحیه نیاوران اعلام کردند که ساکنان این ناحیه در بهبود امنیت این ناحیه بسیار تاثیرگذارند. ساکنان این ناحیه از محل سکونت خود حمایت کرده و نسبت به امنیت آن حساسیت ویژه‌ای دارند؛ برای نمونه با مشاهده کوچکترین مسئله‌ای،

به سرعت به بخش شهرداری یا کلانتری مراجعه می‌کنند، حتی اگر این مسئله وجود یک سگ ولگرد در کوچه‌ای باشد زیرا مشاهده این مسائل با تصویر ذهنی ساکنان در تضاد است. همین حساسیت اهالی این منطقه بر امنیت محل سکونت‌شان به همراه حساسیت مسئولان، با بستر معماری مناسب در این ناحیه، امنیت بالای اجتماعی را فراهم کرده است. این در حالی است که مسئولان شهری منطقه باقرشهر با وجود کسب مجوزهای لازم، حاضر به مصاحبه نشدند.

ارزیابی برخورداری از پارکینگ: در محله باقرشهر تعداد قابل توجهی از ساختمان‌ها و خانه‌های تک واحدی، فاقد پارکینگ شخصی و وسعت کافی برای پارک اتومبیل‌های ساکنان ساختمان بوده و این امر در پاسخ‌های اهالی این منطقه که حدود ۴۹ نفر آنها از نداشتن پارکینگ شخصی با وجود داشتن اتومبیل، ناراضیتی داشتند، مورد توجه است. مسئله‌ای که بیشتر در قالب سرقت اتومبیل و یا سرقت لوازم صوتی و لوازم جانبی خودروها اتفاق می‌افتد و حدود ۳۲ نفر وقوع این جرائم را در محل زندگی خود یا همسایگان گزارش کردند.

یکی از نقاط قوت محله نیاوران، طراحی مناسب و استاندارد ساختمان‌ها و آپارتمان‌ها و تعبیه پارکینگ‌های شخصی و اغلب سرپوشیده و یا مجهز به دوربین‌های مداربسته است که بر اساس گفته‌های رئیس کلانتری و اظهارات ساکنان نیاوران، آمار جرائم مرتبط با اتومبیل در این منطقه بسیار پایین و در حد ناچیز است. در پژوهش میدانی به عمل آمده از طریق پرسشنامه، همه پاسخ‌دهندگان، اعلام کردند که ساختمان محل زندگی‌شان دارای پارکینگ شخصی است و از این میان، ۴ نفر ادعای وقوع سرقت در محل زندگی خود یا همسایگان‌شان را داشتند که این افراد نیز این سرقت را سرقت از منزل و نه اتومبیل عنوان کردند.

ارزیابی وضعیت حمل و نقل عمومی: طی پرسش از ۷۵ نفر از ساکنان منطقه نیاوران، حدود ۱۶ درصد وضعیت حمل و نقل عمومی را در این منطقه بسیار خوب و حدود ۶۰ درصد نسبتاً خوب برشمردند که این امر نشانگر رضایت بالای ساکنان این منطقه از وضعیت حمل و نقل عمومی و کیفیت آن است. در منطقه باقرشهر حدود ۴۷ نفر (۶۲ درصد) از وضعیت کمبود پایانه‌های تاکسی منظم با زمان‌بندی مناسب در این ناحیه ناراضیتی داشته و این امر را یک مشکل اساسی می‌دانستند. این ناراضیتی در افراد شاغل به خصوص خانم‌ها که مجبورند روزانه از این مسیر رفت و آمد کنند، بیشتر مشهود است و آنها مجبورند

برای تردد خود به شهرری یا دیگر مسیرها ناگزیر سوار خودروهای سواری شخصی شوند که در این مسیر گاه مورد مزاحمت‌های افراد مختلف و یا اهانت از سوی رانندگان قرار می‌گیرند. تحلیل یافته‌های یادشده میزان پایین رضایتمندی ساکنان این منطقه از وضعیت حمل و نقل عمومی را نشان می‌دهد.

برخورداری از بوستان. پارک یا زمین بازی: در منطقه باقرشهر تهران کمبود این گونه فضاها باعث نارضایتی بسیاری از ساکنان شده است و بسیاری از خانواده‌ها از نبود زمین‌های بازی یا بوستان‌های مجهز به تأسیسات ورزشی در اطراف محله‌های خود شکایت دارند. یکی از عوامل بسیار مهم در پیشگیری از جرم در یک منطقه، استفاده از انرژی نسل نوجوان و جوان در قالبی مناسب و هدایت آن به سمت اهداف مورد پذیرش جامعه است. تخلیه انرژی این نسل در باشگاه‌ها و سالن‌های ورزشی، فعالیت‌های جمعی نظیر فوتبال، والیبال و بسکتبال در زمین‌های طراحی شده در محله‌ها، استفاده مناسب از تجهیزات تفریحی پارک‌ها و بوستان‌ها و حس مورد نظارت واقع شدن و تحت کنترل قرار داشتن توسط پیرامون خود، دیگر مجالی برای گرایش افراد به سمت رفتارهای انحرافی نمی‌گذارد.

در منطقه نیاوران ۳۲ نفر از ساکنان در حد بسیار خوب و ۴۰ نفر در حد نسبتاً خوب، وضعیت بوستان، پارک یا زمین بازی را ارزیابی کرده‌اند. در منطقه باقرشهر، ۶ نفر نسبتاً خوب، ۴۰ نفر متوسط و ۲۹ نفر، این وضعیت را ضعیف ارزیابی کرده‌اند.

جدول ۱. نتایج ارزیابی وضعیت گشت‌های پلیس، امنیت معابر اصلی، امنیت اماکن پارک‌ها و بوستان‌ها

منطقه نیاوران

نیاوران	بسیار خوب	نسبتاً خوب	متوسط	ضعیف
وضعیت گشت‌های پلیس در این منطقه	۵۶ نفر	۱۳ نفر	۶ نفر	۰
وضعیت امنیت حاکم بر حاشیه اتوبان صدر	۰	۰	۵۶ نفر	۱۲ نفر
وضعیت امنیت سرویس‌های بهداشتی پارک‌ها و بوستان‌ها	۰	۵۱ نفر	۱۹ نفر	۲ نفر

رئیس وقت کلانتری نیاوران معتقد بود که پلیس منطقه نیاوران با ایجاد گشت‌های انتظامی از طریق واحدهای خودرویی و موتورسوار به طور منظم به خصوص در ساعات نیمه شب در ارتقای امنیت خیابان‌ها و کوچه‌های این منطقه و مقابله با برخی جرائم نظیر زورگیری و سرقت نقش بسزایی داشته و نیز به وسیله تعبیه نگهبانی محله در بیشتر محلات این منطقه و استمرار پلیس پیاده برای طرح امنیت محله محور، به

ایجاد محیطی ایمن و افزایش حس مسئولیت در افراد محله‌ها در راستای کمک به ایمن‌سازی محله‌ها تلاش شایانی کرده است. همچنین در راستای طرح امنیت محله‌محور، بروشورهای آموزشی توزیع شده و توسط نیروهای کارشناس در مدارس سطوح مختلف تحصیلی، مساجد و سرای محلات اطلاع‌رسانی‌های انجام شده است و با آموزش همگانی در آشنایی گروه‌های سنی مختلف با جرائم و راه‌های پیشگیری از آنها در محیط ساختمان، مدارس و مساجد نقش مهمی ایفاء کرده است.

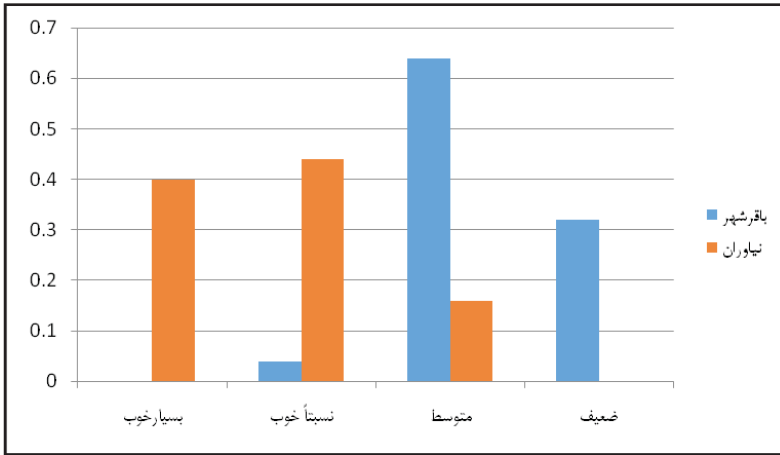
رئیس کلانتری نیاوران در پاسخ به این پرسش که کدام محلات از حیث معماری در این منطقه از نظر جرم آسیب پذیرند، با اشاره به محله دیباجی شمالی در نزدیکی بزرگراه صدر این ناحیه را منطقه‌ای آسیب پذیر می‌داند و علت آن را نیز در این موضوع می‌داند که بزرگراه صدر، بخش ورودی این محله بوده و محل تجمع برخی معتادان و مصرف و توزیع مواد مخدر در این بخش است. توزیع مواد مخدر و مصرف آن در حاشیه اتوبان صدر توسط کارتن خواب‌ها و معتادان، معضلی است که کوتاهی مراکز بازپروری از جهت نگهداری و معالجه این افراد و آزادی آنها و برگرداندن دوباره به حاشیه اتوبان و بیم فوت این افراد به آنان دامن زده است. این معتادان برای تهیه مواد مخدر مصرفی خود به سرقت‌های خرد روی آورده و در محله رستم‌آباد این ناحیه، سرقت‌های خردی که اتفاق می‌افتد بیشتر توسط کارتن خواب‌های معتاد صورت می‌گیرد. در مطالعه میدانی نیز همه ۷۵ نفر از ساکنان، نارضایتی خود را از وضعیت ناامنی حاکم بر حاشیه اتوبان صدر را اعلام کردند.

جدول ۲. نتایج ارزیابی وضعیت گشت‌های پلیس، امنیت معابر اصلی، امنیت اماکن پارک‌ها و بوستان‌ها منطقه باقرشهر

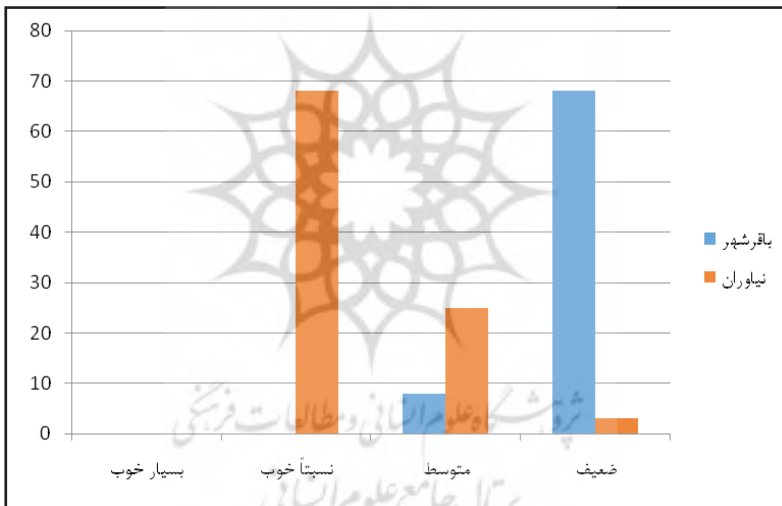
بسیار خوب	نسبتاً خوب	متوسط	ضعیف	باقرشهر
۰	۹ نفر	۴۷ نفر	۱۹ نفر	وضعیت گشت‌های پلیس در این منطقه
۰	۰	۶ نفر	۶۹ نفر	وضعیت امنیت پیرامون متروی باقرشهر
۰	۰	۶ نفر	۵۱ نفر	وضعیت امنیت سرویس‌های بهداشتی پارک‌ها و بوستان‌ها

جدول ۳. نتایج ارزیابی کیفیت نور و روشنایی در منطقه نیاوران و باقرشهر

بسیار خوب	نسبتاً خوب	متوسط	ضعیف	نیاوران
۳۰ نفر	۳۳ نفر	۱۲ نفر	۰	وضعیت روشنایی خیابان‌ها و کوچه‌ها
۰	۳ نفر	۴۸ نفر	۲۴ نفر	وضعیت روشنایی خیابان‌ها و کوچه‌ها

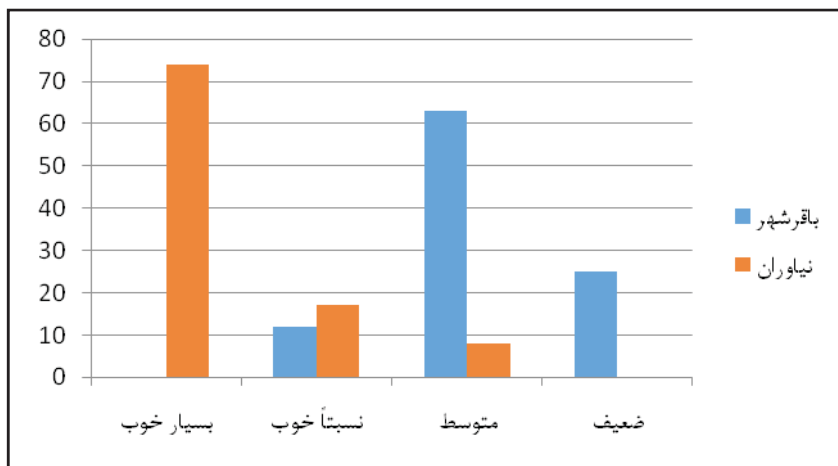

نمودار ۱. مقایسه میزان رضایتمندی ساکنان این دو ناحیه از وضعیت روشنایی خیابان‌ها و کوچه‌ها

نمودار ۲. مقایسه میزان رضایتمندی ساکنان دو ناحیه از وضعیت امنیت حاکم بر سرویس‌های بهداشتی اماکن عمومی (پارک‌ها و بوستان‌ها)

در منطقه باقرشهر، وضعیت نابسامان سرویس‌های بهداشتی در اماکن عمومی و فقدان نظارت و امنیت کافی در این اماکن، زمینه رفتارهای پرخطری چون مصرف مواد مخدر توسط افراد معتاد و رفتارهای غیراخلاقی را فراهم کرده است.

نمودار ۳. مقایسه میزان رضایتمندی ساکنان دو ناحیه از وضعیت گشت پلیس در منطقه

این نمودار بیانگر میزان رضایت بالای ساکنان ناحیه نیاوران از عملکرد پلیس این منطقه در خصوص گشت‌های پیوسته در خیابان‌ها و کوچه‌های این ناحیه به خصوص در ساعات شب تا صبح است. این مسئله در ایجاد حس امنیت در ساکنان و اهالی این ناحیه و نیز حس ترس از بزهکاری در افراد نقش مهمی داشته و به ندرت در خیابان‌ها و کوچه‌های این ناحیه چشم‌تان به یک فرد معتاد، ولگرد یا کارتن خواب می‌خورد. این در حالی است که همین ضعف نظارت بر محلات توسط گشت‌های پلیس در ناحیه باقرشهر، به افراد کارتن خواب و معتادان فرصت جولان در کوچه‌ها و خیابان‌ها و دست زدن به جرمی نظیر سرقت‌های خرد و یا مزاحمت برای نوامیس را داده است. البته این مسئله در محله نیاوران در یک نقطه و آن هم حاشیه اتوبان صدر دیده می‌شود. حضور افراد معتاد و بی‌خانمان در این نقطه که گذرگاه ورود به ناحیه نیاوران است، موجب نارضایتی بالای ساکنان این ناحیه شده و برخی شکایت‌های مردمی را نیز به دنبال داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش تدابیر پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی مناسب در دو منطقه نیاوران و باقرشهر تهران مورد ارزیابی قرار گرفت. فرضیه‌ای که در ابتدای این بررسی مطرح شد مبنی بر تاثیر اصلاح طراحی محیطی و بهبود وضعیت معماری مناطق مسکونی بر پیشگیری از وقوع جرائم مختلف با مطالعات

میدانی دو منطقه یادشده تایید شد. آنچه بدیهی است ضرورت وجود یک برنامه طراحی و مهندسی مناسب است که بتواند جلوگیری از وقوع جرم را به دیگر دستورالعمل‌های طراحی محلات و مناطق مسکونی به منظور ایجاد مناطقی امن ارتباط دهد. ارزیابی موردی دو محله منتخب شهر تهران از رهگذر اطلاعات حاصل از طرح پرسشنامه و مصاحبه با مسئولان سازمان‌های مرتبط مؤید این نکته است که بیشتر جرائم در مناطقی رخ می‌دهند که در آنها بستر مناسب و کافی برای ارتکاب جرم فراهم بوده است.

بررسی جرم در این پژوهش با انجام بررسی‌های میدانی و توجه به تجارب و عقاید ساکنان دو محله و کسب نظر متخصصان (مأموران پلیس و مسئولان شهرداری) صورت گرفت و به وضوح ضعف مدیریتی را در طراحی مناطق مسکونی و خیابان‌ها و کوچه‌های منطقه باقرشهر تهران نشان داد. این پژوهش با ارزیابی منطقه نیاوران تهران که از حیث طراحی محیطی به وضعیت مطلوب نزدیک‌تر است. آنچه حائز اهمیت است این که عوامل زیر می‌تواند در بکارگیری راهبردهای مهندسی و طراحی شهری برای بهبود وضعیت طراحی محله‌ها و مناطق مسکونی در منطقه باقرشهر به عنوان یک برنامه مناسب پیشگیری از جرم در قالب طرح‌های عمرانی توسط مسئولان مربوطه اجرایی شوند:

- بکارگیری حالت آمیخته تراکم شهری از طریق ایجاد مناطق مسکونی چند منظوره در نزدیکی مراکز تجاری و فرهنگی و فضاهای سبز و بوستان‌های امن؛
- جلوگیری از ساخت خانه‌ها و آپارتمان‌های پرت و جدا افتاده؛
- افزایش رؤیت پذیری واحدهای مسکونی در چارچوب نظارت مناسب بر همه مسیرها و فضاهای اطراف از طریق بکارگیری تجهیزات روشنایی مناسب، نظارت محلی و استفاده از تجهیزات امنیتی و بالا بردن میزان گشت‌های پلیس؛
- حفظ قلمروی مناطق مسکونی و استفاده از حصارها و حفاظ‌های مستحکم و ایمن؛
- ایجاد چشم‌اندازهای زیبا و جذاب در خیابان‌ها و کوچه‌ها؛
- تعبیه تجهیزات روشن کننده به میزان کافی و مناسب در خیابان‌ها و محله‌ها؛
- زیباسازی معماری ساختمان‌ها و خانه‌ها که در ایجاد تصویر زیبا از محله در ذهن افراد مؤثر بوده و بازدارندگی مناسبی را موجب خواهد شد، زیرا بزهکاران می‌دانند که ساکنانی که وقت و سرمایه زیادی صرف خانه‌ها و اموالشان می‌کنند نسبت به دیگران هوشیارتر و مراقب‌تر هستند؛

- تضمین امنیت پارکینگ‌ها، زیرا پارکینگ‌های مسقف و محصور کمتر برای سرقت اتومبیل یا لوازم جانبی آن جذابیت دارند؛
- ساماندهی ساختمان‌های نیمه‌کاره و نقاط کور محله‌ها که مراکزی امن برای اختفای معتادان و خلافکاران هستند؛
- تامین نیروهای آموزش دیده برای شناسایی نقاط پرخطر و جرم‌خیز محله‌های مختلف و اختصاص دادن سرمایه کافی به منظور از بین بردن یا کم کردن عوامل جرم‌خیز در نواحی مختلف یک منطقه توسط مسئولان مربوطه.

یکی از تفاوت‌های اصلی و مشهود دو منطقه نیاوران و باقرشهر تهران، تفاوت قدرت اقتصادی ساکنان است. بیشتر قریب به اتفاق ساکنان محله نیاوران از لحاظ وضعیت مالی جزء طبقه بالای جامعه بوده و همین تمکن مالی و رفاه اقتصادی در سرمایه‌گذاری ساکنان این ناحیه برای بهبود طراحی محیطی محل زندگی خود مؤثر بوده است. همین موضوع موجب شده تا بیشتر سرمایه‌گذاری‌های کلان تجاری، اداری، سیاسی، فرهنگی و آموزشی در این منطقه شکل بگیرد و استقبال همگانی ساکنان را به دنبال داشته باشد. این امر در بکارگیری استانداردهای مناسب طراحی در ساختمان‌سازی و مدیریت محلات تأثیرگذار است ولی در منطقه باقرشهر کمبود سرمایه‌گذاری‌ها و وضعیت اقتصادی متوسط رو به ضعیف بیشتر ساکنان، مجال برای هزینه کردن به منظور بالابردن استانداردهای طراحی محیطی و شهری باقی نمی‌گذارد. مسئله‌ای که باید توسط مسئولان شهری و سیاستمداران مورد توجه قرار گیرد زیرا اگرچه بکارگیری استانداردهای مناسب طراحی در وهله اول هزینه بردار و نیازمند سرمایه‌گذاری‌های اساسی است ولی در بلندمدت از هزینه‌های هنگفت وقوع جرم در محیط می‌کاهد.

فهرست منابع

- اعتمادی فر، سیداحسان. (۱۳۸۷). نقش روشنایی شهری و طراحی نورپردازی در امنیت شهر تهران (با تاکید بر اصول صحیح نورپردازی در مناظر شهری). دومین همایش جامعه ایمن شهر تهران. تهران، شهرداری تهران.
- ایرانمنش، نسیم و بیگدلی، الهه. (۱۳۹۲). پیشگیری از جرائم توسط طراحی محیطی. تهران: انتشارات هنر معماری قرن.
- بازوندی، فرشاد و شهبازی، مهرداد. (۱۳۹۳). نقش سرزندگی در ایجاد تصویر ذهنی شهروندان و میزان بهره‌گیری از فضای شهری (مطالعه موردی پیاده‌روهای خیابان سپهسالار تهران)، شماره ۱.
- پودراتچی، مصطفی. (۱۳۷۲). فضاهای بدون دفاع. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران.

جیسون، سوزان. (۱۳۸۷). طراحی محیطی جرم‌ستیز. محسن کلانتری و ابوذر سلامی، مترجمان. تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.

فردین خواه، علی و نجیبی، مریم. (۱۳۸۵). زنان و ترس از جرم در فضای شهری. نشریه رفاه اجتماعی، ۶(۲۲)، صص ۱۰۹-۱۳۰. فریدطهرانی، سایه. (۱۳۹۰). ترس در فضای شهری. تهران: آرمانشهر.

فقیهی، مهدی و رفعتی اصل، عزیز. (۱۳۸۹). پلیس و راهبردهای وضعی پیشگیری از جرم. نشریه انتظام اجتماعی، ۲(۱)، صص ۶۳-۹۷.

کلکوهن، ایان. (۱۳۸۷). طراحی عاری از جرم. مهرداد رایجیان و حمیدرضا عامری، مترجمان. تهران: میزان، تهران. مطلبی، قاسم. (۱۳۸۰). روانشناسی محیطی دانشی نو در خدمت معماری و طراحی شهری. نشریه هنرهای زیبای دانشگاه تهران، شماره ۱۰.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی